

USTAWA

z dnia 21 lipca 1983 r.

o szczególnej regulacji prawnej w okresie przezwycięzania kryzysu społeczno-ekonomicznego oraz o zmianie niektórych ustaw.

W celu zagwarantowania ochrony konstytucyjnych zasad ustrojowych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i podstawowych interesów społeczeństwa w okresie przezwycięzania kryzysu społeczno-ekonomicznego, zapewnienia warunków prawidłowej realizacji założeń reformy gospodarczej oraz przestrzegania porządku prawnego stanowią się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy obowiązujące w okresie przezwycięzania kryzysu społeczno-ekonomicznego.

Art. 1. 1. W zakładach pracy o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej lub obronności państwa oraz w zakładach użyteczności publicznej i innych zakładach zaspokajających potrzeby ludności, określonych w wykazie, o którym mowa w art. 6 ust. 1, kierownik zakładu pracy może podwyższyć wymiar czasu pracy do 8 godzin na dobę i 46 godzin na tydzień, jeżeli jest to niezbędne dla realizacji ważnych zadań gospodarczych.

2. Przepis ust. 1 nie narusza przepisów prawa pracy dopuszczających stosowanie dłuższych norm czasu pracy oraz pracy w godzinach nadliczbowych, a także pracy w nocy, niedzielę i święta. Godziny przepracowane w dodatkowe dni wolne od pracy nie podlegają wliczeniu do liczby godzin nadliczbowych, dopuszczalnej w myśl art. 133 § 2 Kodeksu pracy.

3. Normy czasu pracy ustalone przez kierownika zakładu pracy, na podstawie ust. 1, dla pracowników obję-

tych tymi normami obowiązują zamiast norm czasu pracy określonych zgodnie z przepisami prawa pracy.

4. Praca wykonywana w myśl ust. 3 ponad normy czasu pracy określone zgodnie z przepisami prawa pracy stanowi pracę w godzinach nadliczbowych. Pozostają w mocy wszystkie powszechnie obowiązujące i branżowe zasady wynagradzania i przyznawania innych świadczeń za pracę w godzinach nadliczbowych i w dniach wolnych od pracy.

5. Przepisy ust. 1—4 nie naruszają, wynikających z przepisów prawa pracy, szczególnych uprawnień w zakresie czasu pracy kobiet w ciąży, kobiet opiekujących się małymi dziećmi, pracowników młodocianych, pracowników zatrudnionych przy pracach szczególnie uciążliwych lub w warunkach szkodliwych dla zdrowia oraz inwalidów I i II grupy.

Art. 2. 1. W razie wypowiedzenia stosunku pracy przez pracownika zakładu pracy określonego w wykazie, o którym mowa w art. 6 ust. 1, kierownik zakładu pracy ze względu na szczególne potrzeby tego zakładu może przedłużyć okres wypowiedzenia ponad termin wynikający z przepisów prawa pracy, nie więcej jednak niż o 6 miesięcy.

2. Kierownik zakładu pracy zawiadamia na piśmie pracownika o decyzji, o której mowa w ust. 1, w ciągu 7 dni od dnia otrzymania oświadczenia o wypowiedzeniu. Pracownik może w ciągu 7 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o decyzji kierownika zakładu pracy wycofać na piśmie, ze skutkiem wiążącym dla pracodawcy, oświadczenie o dokonanym wypowiedzeniu stosunku pracy lub odwołać się do organu, który sprawuje nadzór nad zakładem pracy. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji.

3. Odmowa świadczenia pracy przez pracownika, wobec którego kierownik zakładu pracy przedłużył okres wypowiedzenia, pociąga za sobą skutki, jakie przepisy prawa pracy i niniejszej ustawy wiążą z porzuceniem pracy przez pracownika.

4. Przepisów ust. 1—3 nie stosuje się do inwalidów I i II grupy, kobiet w ciąży oraz kobiet opiekujących się małymi dziećmi.

Art. 3. 1. Zakład pracy może nawiązać stosunek pracy z osobą zamierzającą podjąć pracę w tym zakładzie tylko po uprzednim przedstawieniu przez nią świadectwa pracy, o którym mowa w art. 97 Kodeksu pracy, wystawionego przez zakład pracy, w którym była ona ostatnio zatrudniona. Przepis ten nie dotyczy osób podejmujących zatrudnienie po raz pierwszy.

2. Uspołeczniony zakład pracy nawiązujący stosunek pracy z pracownikiem, z którym w poprzednim zakładzie rozwiązano umowę o pracę bez wypowiedzenia z jego winy albo który porzucił pracę, może takiemu pracownikowi przyznać tylko najniższą stawkę wynagrodzenia zasadniczego, jakie jest przewidziane dla danego stanowiska w obowiązującym taryfikatorze kwalifikacyjnym.

3. Stawka, o której mowa w ust. 2, nie może być podwyższona przez okres jednego roku. Kierownik zakładu pracy po zasięgnięciu opinii zakładowej organizacji związkowej może podwyższyć stawkę wynagrodzenia pracownikowi, który wykazał się szczególnymi osiągnięciami w pracy i przepracował co najmniej 6 miesięcy.

Art. 4. W celu racjonalizacji zatrudnienia pracowników naukowo-dydaktycznych i dostosowania poziomu tego zatrudnienia do zakresu zadań dydaktycznych, naukowo-badawczych i wychowawczych szkoły minister sprawujący nadzór nad szkołą może zarządzić zatrudnianie na podstawie umów o pracę pracowników, którzy w myśl przepisów ustawy z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 14, poz. 113 i z 1983 r. Nr 5, poz. 33) podlegają mianowaniu na czas określony. Zarządzenie może także ustalić, iż stosunek pracy pracowników mianowanych na czas określony, zatrudnionych przed wejściem w życie tego zarządzenia, przekształca się w stosunek pracy na podstawie umowy o pracę.

Art. 5. 1. Zawieszają się uprawnienia do przyznawania nowych deputatów i innych świadczeń branżowych w naturze i wypłacanych w formie ekwiwalentu pieniężnego oraz zwiększania zakresu deputatów i świadczeń dotychczasowych.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy posiłków regeneracyjnych oraz wyżywienia wydawanego bezpłatnie lub częściowo odpłatnie pracownikom, których charakter lub warunki pracy wymagają zapewnienia im takich posiłków.

Art. 6. 1. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, ustala wykazy zakładów pracy, do których mają zastosowanie przepisy art. 1 i 2, biorąc pod uwagę potrzeby w zakresie gospodarki narodowej, obronności kraju oraz zaopatrzenie ludności.

2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może:

1) wprowadzić obowiązkowe pośrednictwo pracy w odniesieniu do określonych grup zawodowych, branż gospodarki i jednostek podziału terytorialnego kraju,

określając jego zakres oraz tryb i zasady postępowania w tych sprawach,

2) wprowadzić obowiązek zatrudniania przez uspołecznione zakłady pracy określonych kategorii osób kierowanych do pracy w trybie pośrednictwa pracy, ze względów społecznych.

Art. 7. 1. Kto, działając w imieniu zakładu pracy, narusza przepisy art. 3,

podlega karze grzywny od 10.000 do 20.000 zł.

2. Tej samej karze podlega, kto narusza przepisy wydane na podstawie art. 6 ust. 2.

3. Orzekanie w sprawach określonych w ust. 1 i 2 następuje na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art. 8. 1. W razie gdy składniki majątku trwałego przedsiębiorstwa nie są należycie wykorzystywane, organ założycielski wyznacza termin ich zagospodarowania. Po bezskutecznym upływie tego terminu organ założycielski może nałożyć na przedsiębiorstwo obowiązek zbycia poszczególnych nie wykorzystanych składników majątku w trybie przetargu, określając jego warunki, a w uzasadnionych wypadkach postanowić o odpłatnym przekazaniu tych składników innej państwowej jednostce organizacyjnej. Wartość przekazywanych składników określa organ założycielski przedsiębiorstwa zbywającego.

2. Jeżeli przedsiębiorstwo państwowe, mimo udzielenia mu gwarancji zaopatrzeniowych, nie podejmuje realizacji zamówienia rządowego, mieszczącego się w profilu działalności tego przedsiębiorstwa, na wyroby lub usługi o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej lub dla zaspokojenia potrzeb ludności, organ założycielski może nałożyć na to przedsiębiorstwo obowiązek zawarcia umowy o wykonanie zadań wynikających z zamówienia rządowego, na zasadach określonych w art. 54 ust. 3 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 24, poz. 122, z 1982 r. Nr 45, poz. 289 i z 1983 r. Nr 36, poz. 165).

3. W wypadkach określonych w ust. 2, gdy zamówienie rządowe dotyczy spółdzielni — na spółdzielnię może być nałożony obowiązek zawarcia umowy o wykonanie zadania objętego tym zamówieniem, w trybie i na zasadach określonych w art. 71 ustawy z dnia 16 września 1982 r. — Prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 30, poz. 210).

Art. 9. 1. Wniesiony przez organ samorządu załogi lub dyrektora przedsiębiorstwa sprzeciw, o którym mowa w art. 57 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych, w stosunku do decyzji podjętych wobec przedsiębiorstwa przez organ sprawujący nadzór oraz uchwała rady pracowniczej w stosunku do decyzji dyrektora przedsiębiorstwa, podjęta na podstawie i w sprawach określonych w art. 40 pkt 1, 2 i 4 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (Dz. U. Nr 24, poz. 123), nie wstrzymuje wykonania tych decyzji.

2. Jeżeli działalność organu samorządu załogi przedsiębiorstwa państwowego narusza porządek prawny lub podstawowe interesy społeczne, organ założycielski może zawiesić działalność organu samorządu załogi przedsiębiorstwa państwowego na czas określony, nie dłuższy jednak niż 6 miesięcy, a gdy okoliczności tego wyma-

gają — wystąpić o jego rozwiązanie do organu, o którym mowa w art. 10. W czasie zawieszenia organu samorządu załogi jego kompetencje wykonuje dyrektor przedsiębiorstwa państwowego.

3. Od decyzji określonej w ust. 2 organom samorządu załogi przedsiębiorstwa państwowego przysługuje prawo wniesienia odwołania w terminie 14 dni do organu, o którym mowa w art. 10.

Art. 10. 1. Tworzy się przy Radzie Państwa Komisję do Spraw Samorządu Pracowniczego. Skład Komisji ustala Rada Państwa.

2. Do zadań Komisji, o której mowa w ust. 1, należy rozpatrywanie odwołań i podejmowanie rozstrzygnięć w sprawach określonych w art. 9 ust. 2.

3. Rada Państwa, w drodze uchwały, określa zasady i tryb postępowania oraz orzekania w sprawach, o których mowa w ust. 2.

Art. 11. W wypadkach szczególnie uzasadnionych względami społecznymi Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić:

- 1) zakazy podwyższania cen wyrobów i usług, z wyjątkiem wypadków niezależnych od jednostki gospodarczej ustalającej te ceny,
- 2) dopuszczalne wskaźniki wzrostu cen określonych grup towarów i usług.

Art. 12. 1. W celu usunięcia występującego zagrożenia w funkcjonowaniu służb komunalnych i innych mających istotne znaczenie dla zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych ludności wojewódzka rada narodowa na obszarze całego województwa lub jego części może wprowadzić obowiązek wykonywania pracy przez osoby uchylające się od pracy, określone w art. 3 ust. 1, a nie objęte przepisem art. 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu wobec osób uchylających się od pracy (Dz. U. Nr 35, poz. 229).

2. Do osób wymienionych w ust. 1 stosuje się odpowiednio przepisy art. 14—20 oraz art. 21 ust. 2 i art. 22 ustawy, o której mowa w ust. 1.

3. W art. 21 ust. 2 ustawy, o której mowa w ust. 1, zawieszają się prawo orzekania grzywny.

Art. 13. 1. Prezes Rady Ministrów, na wniosek właściwego ministra, może uchylić sprzeczną z prawem lub interesem społecznym uchwałę stanowiącą Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Rady Wyższego Szkolnictwa Medycznego, Rady Wyższego Szkolnictwa Artystycznego i Rady Wyższego Szkolnictwa Kultury Fizycznej.

2. Minister sprawujący nadzór nad szkołą wyższą, w celu zapewnienia zgodności działania organów szkoły wyższej z przepisami art. 1—3 ustawy z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym, w razie podejmowania działań przez organy szkoły niezgodnych z prawem lub interesem społecznym albo w razie beczynności powodującej istotne szkody w realizacji zadań naukowo-badawczych, dydaktycznych lub wychowawczych szkoły, może:

- 1) zawiesić na okres do 6 miesięcy uprawnienia stanowiące kolegialnych organów szkoły wyższej oraz uprawnienia innych ciał kolegialnych, istniejących

w szkole, przekazując te uprawnienia — z wyłączeniem uprawnień w sprawach nadawania stopni i tytułów naukowych — odpowiednim organom jednoosobowym,

- 2) odwoływać rektora, prorektorów, dziekanów (dyrektorów instytutów kierunkowych) i prodziekanów,
- 3) powoływać na wakujące stanowiska rektora i prorektorów oraz udzielać zgody rektorowi na powołanie dziekana (dyrektora instytutu kierunkowego) i prodziekana; jeżeli minister nie skorzysta z tego uprawnienia, rektor, prorektor, dziekan (dyrektor instytutu kierunkowego) i prodziekan jest powoływany w drodze wyboru.

3. W wypadku popełnienia przez studenta lub nauczyciela akademickiego przewinień o szczególnej szkodliwości społecznej albo wystąpien przeciwko ważnym interesom Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej względnie w wypadku wszczęcia przeciwko nim postępowania o naruszenie porządku publicznego — rektor albo właściwy minister mogą zawiesić na czas oznaczony studenta w prawach studenta lub nauczyciela akademickiego w pełnieniu obowiązków. W wypadku szczególnie rażących przewinień rektor lub właściwy minister, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego przez rzecznika dyscyplinarnego, może skreślić studenta z listy studentów, ze skutkami wynikającymi z wydalenia ze studiów.

4. Studenci mają prawo zrzeszania się tylko w organizacjach i stowarzyszeniach studenckich zarejestrowanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Minister sprawujący nadzór nad szkołą może wyrazić zgodę na zarejestrowanie przez rektora nowej uczelnianej organizacji lub stowarzyszenia studenckiego.

Art. 14. W razie podejmowania przez nauczyciela działań rażąco niezgodnych z prawem lub zasadniczymi zadaniami dydaktyczno-wychowawczymi szkoły, wojewoda (prezydent miasta stopnia wojewódzkiego) może, bez zastosowania trybu określonego w art. 20 i 23 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. — Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19, Nr 25, poz. 187 i Nr 31, poz. 214 i z 1983 r. Nr 5, poz. 33 i Nr 32, poz. 155), zawiesić nauczyciela w obowiązkach służbowych, przenieść go na inne stanowisko lub zwolnić z pracy. Nauczycielowi przysługuje prawo wniesienia odwołania do odwoławczej komisji dyscyplinarnej działającej przy właściwym ministrze. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji.

Art. 15. 1. W razie gdy zarząd stowarzyszenia działa sprzecznie z obowiązującym prawem lub statutem, organ sprawujący nadzór nad stowarzyszeniem może zawiesić lub rozwiązać zarząd stowarzyszenia. Na czas zawieszenia zarządu lub do czasu wybrania nowego zarządu organ nadzorujący wyznacza zarząd tymczasowy.

2. Przepisy ust. 1 stosuje się odpowiednio do organizacji i stowarzyszeń studenckich.

Art. 16. Jeżeli wymaga tego interes bezpieczeństwa publicznego, wojewoda (prezydent miasta stopnia wojewódzkiego) może na czas określony rozciągnąć w całość lub w części przepisy ustawy z dnia 29 marca 1962 r. o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 20, poz. 89, z 1971 r. Nr 12, poz. 115 i z 1982 r. Nr 14, poz. 113) na zgromadzenia, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1—5 wymienionej ustawy, oraz na zgromadzenia studenckie.

Art. 17. 1. Utrzymuje się w mocy obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy zasady dysponowania środkami dewizowymi zgromadzonymi na rachunkach bankowych osób fizycznych — krajowców dewizowych, wydane na podstawie art. 33 pkt 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. Nr 29, poz. 154 i z 1982 r. Nr 3, poz. 18), utrzymane na okres zawieszenia stanu wojennego przez art. 9 ustawy z dnia 18 grudnia 1982 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie zawieszenia stanu wojennego (Dz. U. Nr 41, poz. 273).

2. Minister Finansów w porozumieniu z Prezesem Narodowego Banku Polskiego może łagodzić ograniczenia w zakresie dysponowania środkami dewizowymi, o których mowa w ust. 1.

3. Przepisy ust. 1 i 2 nie naruszają przepisów prawa dewizowego i prawa bankowego.

Art. 18. W ustawie z dnia 8 października 1982 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 32, poz. 216) w art. 53 w ust. 4 wyrazy „w okresie przejściowym do dnia 31 grudnia 1984 r.” zastępuje się wyrazami „do czasu spełnienia wymogów określonych w ust. 6”.

Art. 19. 1. Przepisy art. 1—18 obowiązują w okresie do dnia 31 grudnia 1985 r.

2. Rada Państwa na podstawie przeprowadzonej oceny stosowania przepisów art. 1—18 przedstawi Sejmowi do końca 1984 r. wnioski wynikające z tej oceny oraz w razie potrzeby wystąpi z inicjatywą skrócenia terminów obowiązywania w odniesieniu do całości lub poszczególnych przepisów ustawy.

Rozdział 2

Zmiany w przepisach obowiązujących.

Art. 20. W ustawie z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 24, poz. 122, z 1982 r. Nr 45, poz. 289 i z 1983 r. Nr 36, poz. 165) w art. 34 dodaje się ust. 7 w brzmieniu:

„7. Organ założycielski przedsiębiorstwa państwowego podejmuje niezbędne czynności w zakresie stosunku pracy dyrektora przedsiębiorstwa państwowego, a w szczególności określa jego wynagrodzenie oraz podejmuje inne rozstrzygnięcia związane ze stosunkiem pracy. Podejmowanie tych czynności w stosunku do dyrektora przedsiębiorstwa powołanego przez radę pracowniczą jest dokonywane przez organ założycielski w porozumieniu z tą radą”.

Art. 21. W ustawie z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 14, poz. 113 i z 1983 r. Nr 5, poz. 33) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 44 w ust. 2 powołanie art. 36 ust. 2 oraz art. 37 i 38 zastępuje się powołaniem art. 36 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 oraz art. 37 i 38,
- 2) w art. 169 w ust. 1 w pkt 7 wyrazy „lub dydaktyczna” zastępuje się wyrazami „dydaktyczna lub oddziaływanie wychowawcze”, a po wyrazach „pracownika szkoły” dodaje się wyrazy „a w szczególności z zasadami działania i zadaniami szkoły określonymi w art. 1—3”.

3) po art. 229 dodaje się art. 229a w brzmieniu:

„Art. 229a. Rada Ministrów, po zasięgnięciu opinii Rady Głównej, w drodze rozporządzenia, może wyłączyć stosowanie niektórych przepisów ustawy w zakresie wynikającym ze szczególnych warunków funkcjonowania wyższych szkół morskich.”

Art. 22. W ustawie z dnia 16 września 1982 r. — Prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 30, poz. 210) w art. 51 w § 1 po wyrazie „lustrację” dodaje się wyrazy „lub inne uprawnione organy kontroli”.

Rozdział 3

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 23. 1. W razie zniesienia stanu wojennego, wprowadzonego uchwałą Rady Państwa z dnia 12 grudnia 1981 r. w sprawie wprowadzenia stanu wojennego ze względu na bezpieczeństwo państwa (Dz. U. Nr 29, poz. 155 i z 1982 r. Nr 42, poz. 276) i zawieszono uchwałą Rady Państwa z dnia 19 grudnia 1982 r. w sprawie zawieszenia stanu wojennego (Dz. U. Nr 42, poz. 275) nie stosuje się przepisu art. 17 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o przekazaniu do właściwości sądów wojskowych spraw o niektóre przestępstwa oraz o zmianie ustroju sądów wojskowych i wojskowych jednostek organizacyjnych Prokuratury Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w czasie obowiązywania stanu wojennego (Dz. U. Nr 29, poz. 157).

2. W wypadku, o którym mowa w ust. 1, sprawy, które z dniem zniesienia stanu wojennego przestały podlegać, rozszerzonej na czas obowiązywania tego stanu, właściwości sądów wojskowych i do tego dnia nie zostały ukończone, toczą się do czasu uprawomocnienia się wyroku przed organem dotychczas właściwym.

3. W sprawach o przestępstwa określone w art. 11 ust. 1 pkt 2, 3, 5 i 6 oraz w art. 11 ust. 2, w części dotyczącej jednostek zmilitaryzowanych, ustawy z dnia 18 grudnia 1982 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie zawieszenia stanu wojennego (Dz. U. Nr 41, poz. 273) oraz w sprawach o inne przestępstwa, które z dniem zawieszenia stanu wojennego przestały podlegać, rozszerzonej na czas obowiązywania tego stanu, właściwości sądów wojskowych, mogą być jednak stosowane przepisy art. 17 ust. 2—4 ustawy z dnia 18 grudnia 1982 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie zawieszenia stanu wojennego.

Art. 24. Nie zakończone do dnia zniesienia stanu wojennego sprawy wszczęte na podstawie przepisów o szczególnej odpowiedzialności porządkowej podlegają z tym dniem umorzeniu.

Art. 25. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z tym że przepisy rozdziału 1 ustawy stosuje się począwszy od dnia zniesienia stanu wojennego, wprowadzonego uchwałą Rady Państwa z dnia 12 grudnia 1981 r. w sprawie wprowadzenia stanu wojennego ze względu na bezpieczeństwo państwa i zawieszono uchwałą Rady Państwa z dnia 19 grudnia 1982 r. w sprawie zawieszenia stanu wojennego.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Szymanek*